Bogdán László

În căutarea unor locuri de filmare

Bogdán László

în căutarea unor locuri de filmare

În româneşte de
George Volceanov
Prefaţă de
Andrei Roman

EDITURA KRITERION
Bucureşti, 1984

Coperta colecţiei: DONE STAN

Bogdán László
Helyszínkeresések forgatáshoz, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1978
Utunk, 31/1981
Játék mozgó tükrökkel, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1983

Prefaţă

Bogdán László este un scriitor ambiţios. Din această afirmaţie putem deduce multe din caracteristicile paginilor sale construite cu inteligenţă şi abilitate, dar în primul rînd cu o deosebită voinţă de a totaliza meandrele existenţei într-o singură frază. Nuvelele şi romanul incluse în acest volum alcătuiesc o amplă arheologie sentimentală a unei comunităţi care, prin cîteva personaje reprezentative, îşi răscoleşte cu perseverenţă istoria în căutarea acelor valori doveditoare că suferinţele nu au însemnat un itinerar al zădărniciei. Marcat evident de speculaţii stilistice ale „noului roman", Bogdán László îşi expune relatările sub o formă cinematografică, adăugind spectaculozităţii procedeelor o minuţie (ades exagerată) a descrierii evenimentelor. În viziunea sa nici un amănunt nu trebuie exclus, iar dacă acest fapt distruge logica aparentă a întîmplărilor, el contribuie, în mod esenţial, la reconstruirea trăirilor care formează istoria relatată. În consecinţă realitatea ca şi ficţiunea capătă o valoare de acţiune perfect egală. Astfel ceea ce se petrece sub ochii noştri, sublim sau crîncen, nu poate fi falsificat prin nici o logică şi nici combătut prin nici o dogmă. Pentru a fi în aceeaşi măsură creativă şi revelatoare ca şi realitatea, arta, pare a spune Bogdán László, trebuie să fie insubordonabilă şi imprevizibilă. Realizate din această perspectivă, textele sale redau strict constatativ naşterea destinelor, nu le judecă şi nu le caută soluţii. Scrise la persoana a doua, textele lui Bogdán László, impun o implicare totală a cititorului invitat parcă să contribuie şi el la clarificarea întîmplărilor.

Unitatea textelor şi universului prezentat se realizează prin personajele comune şi locurile în care se desfăşoară permanentul conflict între dorinţele şi limitele individului pe de o parte şi paroxismul arbitrarului născut de război, de

avatarurile lumii postbelice ale cărei idealuri distrug şi construiesc totodată valori durabile ale vieţii, pe de altă parte.

În nuvelele La circ *şi* La bărbier *acest conflict produce nu numai la nivelul personajelor, dar şi al întregii obşti situaţii marcate printr-o tragedie ambiguă, pe care Bogdán László o transcrie cu abilitate, aducînd la acelaşi pol realitatea şi ficţiunea. În acest context apar spectaculoasele, dar nu hazardatele relaţii metaforice între eroii cotidieni ai istoriei şi istoria însăşi. Înstrăinaţi de istorie sau făuritori ai ei, printr-o opţiune care nu de puţine ori nici nu le aparţine, eroii noştri caută să-şi menţină intactă forţa productivă, pentru a-şi putea croi, la nevoie, reperele faţă de care să-şi păstreze intactă personalitatea. Efortul autorului de a ne menţine consecvent în spaţiul de convergenţă dintre fiinţa eroului şi sensul existenţei comunităţii sale se epuizează uneori, mecanismul stilistic devenind pretenţios, divagaţiile strivind esenţa, scufundîndu-ne în obscuritate, aşa cum se întîmplă în romanul* În căutarea unor locuri de filmare.

Scrise la persoana a doua, aşa cum am mai spus, paginile lui Bogdán László, dizolvă intriga tradiţională, dar, confruntîndu-ne cu o „vorbire" născătoare de realitate, ne demonstrează cum imaginea realităţii ajunge să primeze asupra realităţii însăşi, iar destinele nu sînt în cele din urmă decît versiuni verbale creditate cu o forţă de convingere mai mare decît a adevărului faptelor. În arena circului îşi consumă iluziile spectacolul, în sală Hutera Béla, Balla Ferenc, amintirile lor palide sau încă vii, îşi consumă iluziile şi convingerile care au rămas fără vîrstă şi, uneori, fără ecou în existenţa lor de acum. Războiul, colectivizarea, intransigentul activist Szikszai, luciditatea lui Vlad Rădescu, bunul simţ al lui Veres Pista sînt adevăratele personaje care declanşează şi menţin tensiunea de viaţă a fiecărei pagini. Circul între rîs şi plîns reevaluează dimensiunile vieţii şi ale omului adulat ca înghiţitor de săbii şi peste o secundă uitat. Cît timp sîntem în arenă viaţa nu este un destin. Întrebarea eroilor este de ce viaţa lor este numai o sumă de fapte şi nu un destin. Răspunsul se risipeşte, aşa cum adevărul se pierde în „labirintul cuvintelor", după cum descoperă un personaj. Doar „viaţa merge înainte! Aproape că nu mai ai ce-ţi aminti!", constată cineva continuînd totuşi să-şi rejudece amintirile pe care nu le-a putut încadra în destinul

rîvnit, într-o existenţă al cărei sens i-a fost ades răpit de istoria pe care o construia.

Dacă Promenada *e o altă şansă dată amintirilor de a formula prezentul sub o înfăţişare mai profundă şi mai tulburătoare,* La bărbier sau Coşmarele lui Hutera Béla *revine la problematica şi universul de semnificaţii din nuvela* La circ. *Aceeaşi zbatere şi încrîncenată interogaţie asupra rosturilor pe care le iau cu voia sau mai ales fără voia noastră faptele ce ne au drept martori sau participanţi. Peripeţiile războiului şi apoi ale reintegrării în obştea aflată în miezul primelor transformări ale revoluţiei sînt contextul mai larg unde se manifestă dezorientarea eroilor care, după atîtea situaţii-limită, depăşite, dar numai atît, nu au aflat din ce se alcătuieşte fericirea. Romanul* În căutarea unor locuri de filmare *converteşte însă talentul şi subtilitatea lui Bogdán László la un mecanism mai degrabă stilistic. Astfel putem găsi fragmente de excepţie ca scriitură, ideea unei personalităţi prezentate prin intermediul relaţiilor care iau naştere în jurul său este pasionantă, dar nu îndestulătoare. Bogdán László, aşa cum îl vedem prin prisma acestui volum, devine un reper, să-l numim „polemic", în proza scurtă din România, urmînd ca exigenţa sa critică să-i dea soluţia aprofundării calităţii sale artistice şi capacităţii sale ideatice.*

ANDREI ROMAN